

Πώς διαβάζω ένα βιβλίο σε παιδιά; 21 φανερά μυστικά (Elniplex).

Δεν είναι τόσο εύκολο όσο μοιάζει. Δεν είναι τόσο δύσκολο όσο σας φόβισε ο τίτλος. Πρέπει, ωστόσο, να επισημάνουμε κάποια πράγματα για να βάλουμε μια σειρά, συγκεντρώνοντας μικρά και μεγαλύτερα μυστικά.

1. Πριν την αφήγηση

Να ξέρω τι λέει περίπου το βιβλίο που θα διαβάσω. Ακόμα καλύτερα να το έχω ήδη διαβάσει. Έτσι θα μπορέσω να προετοιμάσω κατάλληλα τις φωνές, την αφήγησή μου, ακόμα και το πότε θα διαβάσω το βιβλίο (κάποια βιβλία δεν ενδείκνυνται ας πούμε για ανάγνωση καληνύχτας).

2. Περιεχμενικά στοιχεία

Τι είναι τούτο πάλι; Τίτλος, όνομα συγγραφέα, εικονογράφου, εξώφυλλο, οπισθόφυλλο, φόδρες/εσώφυλλα, αλλά και γραμματοσειρές, η διάταξη του κειμένου στη σελίδα, όλα παίζουν ρόλο, όλα εξασκούν τον μικρό αναγνώστη και όλα έχουν αξία να τους δίνουμε λίγη σημασία για να μυούμε τα παιδιά στον κόσμο του βιβλίου που δεν είναι μόνο η ιστορία. Μετά τη φωνή μας, το χρώμα της, την αφήγησή μας, αυτά είναι τα μυρωδικά, το αλάτι και το πιπέρι, τα μπαχαρικά, το λάδι και το κρεμμύδι σε ένα πιάτο φαγητό, που δίχως αυτά θα έστεκε αρκετά πιο μόνο.

3. Κρατάς λάθος το βιβλίο, μαμά – Δεν βλέπω τίποτα, μπαμπά!

Ποτέ δεν κρατάμε το βιβλίο με πρόσωπο σε εμάς, έτσι ώστε να μη βλέπει το παιδί. Για να το κάνουμε αυτό, πρέπει να θέλουμε να δώσουμε μεγάλη αξία και έμφαση στη φωνή και την αφήγησή μας, να αποκρύψουμε την εικόνα και να εξετάσουμε την αφηγηματική μας δύναμη και την επίδρασή της στο παιδί. Οι λέξεις, η φωνή μας, οι διαβαθμίσεις της, έχουν μεγάλη αξία και η εικόνα δεν πρέπει να γίνεται μια στατική τηλεόραση. Αλλά είναι εντελώς άκομψο να κρατάω ένα βιβλίο βλέποντάς το μόνο εγώ και μάλιστα με χωμένο το πρόσωπό μου μέσα στις σελίδες του.

4. Την ώρα που διαβάζουμε/αφηγούμαστε, το παιδί παρατηρεί τα πάντα

Παρατηρεί τα χείλη μας που ανοιγοκλείουν, τη φωνή μας που αλλάζει. Παρατηρεί το πώς γουρλώνουμε τα μάτια μας, το πως κουνάμε τα χέρια μας, το πώς δίνουμε υπόσταση στον κόσμο της ιστορίας που διαβάζουμε. Παρατηρεί ακόμα και τις συμβάσεις της γραφής και της ανάγνωσης, όπως την από αριστερά προς τα δεξιά κατεύθυνση της ελληνικής γραφής κ.α. Κι αυτές οι παρατηρήσεις είναι πολύ σημαντικές.

5. Η Κοκκινোসκουφίτσα ίδια φωνή με τον Λύκο; Δεν γίνεται!

Δεν γίνεται, πράγματι! Γι' αυτό φροντίζουμε να έχουμε τόσες φωνές, όσοι και οι ήρωες και ηρωίδες του βιβλίου που διαβάζουμε. Άλλη ο λύκος, άλλη η γιαγιά, άλλη η Κοκκινোসκουφίτσα, άλλη η μαμά της, άλλη ένα μανιτάρι του δάσους που μπορεί να μιλήσει. Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της μεγαλόφωνης ανάγνωσης, το οποίο

προσθέτει χρώμα στην ιστορία. Μια ευθύγραμμη φωνή, που διαβάζει δίχως πάθος, δίχως χρώμα, δίχως χαρακτήρες, μπορεί να σβήσει τον ενθουσιασμό από την καλύτερη ιστορία του κόσμου.

6. Τα φύλλα θροΐζουν, οι πόρτες τρίζουν

Δεν είναι μόνο οι φωνές, αλλά και όλοι οι υπόλοιποι ήχοι που υπάρχουν σε μια ιστορία. Περπατήματα πάνω σε φύλλα, τοκ τοκ σε μια πόρτα, επιφωνήματα έκπληξης, κάθε ήχος προσθέτει σε ζωντάνια, ανυψώνει την ποιότητα της αφήγησής μας.

7. Τραγουδάμε;

Αν χρειαστεί, τραγουδάμε. Αν χρειαστεί κάνουμε μέχρι και τον Παβαρότι ή τη Μαρία Κάλλας. Αν θέλουμε βρίσκουμε στο youtube από τραγούδια και μουσικές μέχρι και ήχους. Φτάνει όλα αυτά να προσθέτουν και να μη διασπούν την ιστορία μας.

8. Μη στέκεσαι σαν άγαλμα, δεν χάνεις άμα κινηθείς λιγάκι

Μπορεί το βιβλίο να κουνηθεί σαν κύμα αν έχει φουρτούννα η θάλασσα; Θέλει και ρώτημα. Μπορείτε εσείς να βηματίσετε σαν γίγαντας (ε, μην σηκωθείτε κι από το κρεβάτι το βράδυ); Θέλει και πάλι ρώτημα; Επιβάλλεται να δώσουμε κίνηση στην αφήγησή μας. Αλλά αν θέλουμε να διαβάσουμε για να χαλαρώσουμε πριν τον βραδινό μας ύπνο, κάνουμε τέτοια... πράγματα; Κάνουμε ό,τι κρίνουμε ότι αρμόζει στη στιγμή και στο παιδί μας.

9. Αν το παιδί δείχνει να αδιαφορεί για την ιστορία που του διαβάζουμε;

Το πιο πιθανό είναι να κάνουμε κάτι λάθος εμείς. Ή διαβάζουμε αδιάφορα ή βαρετά και άχρωμα ή έχουμε επιλέξει βιβλίο εκτός του δυναμικού και του ειδικού βάρους του παιδιού μας. Κάτι συμβαίνει που πρέπει να το εξερευνήσουμε και να το εντοπίσουμε. Έχει συμβεί σε όλους μας να κάνουμε κάποια λάθος επιλογή ή μια μέρα να μην είμαστε στην καλύτερη φόρμα να διαβάσουμε. Οπότε απενοχοποιούμαστε και προχωράμε.

10. Έχω δικαίωμα να αλλάζω την ιστορία που διαβάζω;

Το έχετε. Ηθικά όμως δεν έχετε το δικαίωμα να αλλάζετε το ύφος, την ατμόσφαιρα ή τις βασικές επιλογές ενός/μιας συγγραφέα. Ωστόσο, πιστεύω ακράδαντα ότι πρέπει να προσαρμόζουμε κάθε ιστορία στο δυναμικό των ακροατών μας. Είτε απλοποιώντας κάπως την αφήγηση κάποιες φορές, είτε ακόμα και επεκτείνοντάς την. Προσωπικά, τροποποιώ ελάχιστα ή καθόλου στοιχεία, δεν αποκρύπτω ποτέ βασικές επιλογές των δημιουργών και συχνά σχολιάζω την οπτική αφήγηση αν μου δώσει το παιδί το δικαίωμα. Δηλαδή αν το έχει πράξει προηγουμένως το ίδιο.

11. Το παιδί μου θέλει να διαβάζουμε το ίδιο βιβλίο ξανά και ξανά. Τι να κάνω;

Έχω διαβάσει στην κόρη μου το ίδιο βιβλίο 32 συνεχόμενες μέρες γιατί μου το ζήτησε 32 συνεχόμενες μέρες. Και τις 32 φορές ένιωθε την ίδια ευχαρίστηση και το απολάμβανε σαν να είναι πρώτη φορά. Θα της το διάβαζα και 132 αν μου το ζητούσε. Και αρκετά άλλα βιβλία τα έχω διαβάσει 10-20 φορές, συνεχείς ή μη.

12. Απαγορεύω στο παιδί μου βιβλία;

Κατηγορηματικά όχι. Είτε θέλει να διαβάσει κάτι που δεν σας αρέσει, είτε κάτι που δεν συμφωνείτε, η λογοκρισία σας θα φέρει πολύ άσχημα αποτελέσματα. Κάποτε από τα χίλια τόσα βιβλία μου, η κόρη μου επέλεξε να διαβάσει κάτι που δεν διακρινόταν για την υψηλή ποιότητά του. Της το διάβασα, της το ξαναδιάβασα και κάποτε της το ξαναδιάβασα, δίχως να σαμποτάρω καθόλου την ιστορία. Και συνέχισε να ταξιδεύει μέσα στα βιβλία.

13. Συγγνώμη, δεν είπαμε πού διαβάζουμε...

Σωστά. Γιατί μπορούμε να διαβάζουμε παντού. Από το πάρκο κάτω από το δέντρο μέχρι το τραπέζι της κουζίνας και από το μπάνιο καθώς περιμένουμε να τελειώσει το σερβίρισμα, μέχρι ασφαλώς το γλυκό κρεβάτι του ύπνου. Μπορούμε επίσης να έχουμε ένα παγκάκι ή καρέκλα ανάγνωσης, μπορούμε να έχουμε μια γωνιά με μαξιλάρια ή μια σκηνή ινδιάνικη ή κάποιο άλλο καταφύγιο όπου όλα θα μοιάζουν πιο μαγικά. Με φωτάκια που θα δίνουν κάποια ατμόσφαιρα.

14. Αν το παιδί δεν θέλει να διαβάσουμε σήμερα;

Του το επιτρέπουμε. Αλλά δεν εγκαταλείπουμε την προσπάθεια. Προσπαθούμε να δούμε πού οφείλεται η άρνησή του αν διαρκέσει αρκετές μέρες. Και δεν ξεχνάμε. Εμείς συνεχίζουμε να διαβάζουμε και να μας βλέπει να διαβάζουμε. Είναι η πιο δυνατή εικόνα και απάντηση στην άρνησή του.

15. Όλα τα βιβλία πρέπει να έχουν μήνυμα και θέμα;

Όχι δα! Το χιούμορ και η απόλαυση έρχονται ως τα καλύτερα πλαίσια ενός βιβλίου. Δεν χρειάζεται πάντα να μαθαίνουμε κάτι

ή να γινόμαστε καθημερινά πρεσβευτές και πρέσβειρες νέων αξιών. Υπάρχουν βιβλία που χαλαρώνουν, που ξεσηκώνουν, που σε κάνουν να γελάς και είναι θαυμάσια.

16. Συζητάμε με το παιδί για το βιβλίο;

Άμα θέλει. Άμα δεν κάνει κέφι, όχι. Αλλά προσπαθούμε κάποιες φορές που το βλέπουμε πιο ελαστικό να δούμε τι είδε, τι πρόσεξε, τι κατάλαβε, τι εισέπραξε.

17. Επεκτείνουμε πάντα ένα βιβλίο πέρα από την ανάγνωσή του;

Όχι βέβαια. Δεν είναι απαραίτητο όλα να φτάσουν να γίνουν παράσταση στο Μπρόντγουεϊ ή να εκτεθούν στο MOMA. Αλλά σίγουρα είναι όμορφο το παιδί να βλέπει ότι τα βιβλία είναι κόσμοι που ανοίγουν διάπλατα προς άλλους κόσμους, εικαστικούς, θεατρικούς, νοητικούς, φιλοσοφικούς, επιστημονικούς κ.α.

18. Να τις ζωγραφίζουμε τις ιστορίες που διαβάζουμε;

Ναι, να τις ζωγραφίζουμε, αλλά όχι καταναγκαστικά, όχι ως μονόδρομο. Αν το παιδί κάποια στιγμή δεν θέλει ή δεν έχει τι να ζωγραφίσει να το σεβαστούμε και να το ενθαρρύνουμε κιόλας. Δεν μπορεί το Α πάντα να οδηγεί στο Β.

19. Έχεις βιβλιοθήκη στο σπίτι ή την τάξη;

Αν δεν έχεις, τι συζητάμε;

20. Συνανάγνωση

Οργανώνουμε ομαδικές αναγνώσεις με την οικογένεια, με ξαδέρφια, με φίλους του παιδιού (και τους γονείς τους μαζί ίσως), κάνουμε το βιβλίο έναν ισχυρό πόλο κοινωνικής συνεύρεσης, έναν τρόπο διασκέδασης/ψυχαγωγίας, τουλάχιστον ισάξιο (ανώτερος είναι μεταξύ μας) άλλων διαδεδομένων επιλογών.

21. Βάλτε βιβλία παντού

Από τις σκάλες του σχολείου, από μια υπαίθρια στην αυλή, από την κρεβατοκάμαρα, μέχρι την αποθήκη. Το βιβλίο είναι φως. Και φώτα έχουν όλα τα δωμάτια.